

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 41/2024-16

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátkou Mgr. Elenou Szabóovou, Hlavné námestie 7, Nové Zámky, proti postupu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní sp. zn. 4Cdo/152/2021 a jeho uznesení z 27. júna 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 16. októbra 2023, doplnenou 25. októbra 2023, domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 a na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie a prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Tiež navrhuje zrušiť uznesenie najvyššieho súdu, prikázať mu vo veci konať bez zbytočných prieťahov, priznať finančné zadosťučinenie 3 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka je vlastníčkou nebytových priestorov, v ktorých je umiestnená trafostanica patriaca žalovanej (spoločnosti Stredoslovenská distribučná, a.s.). Z dôvodu, že žalovaná údajne užíva nebytové priestory bez právneho dôvodu, sa sťažovateľka žalobou podanou na Okresnom súde Martin domáhala vypratania nebytového priestoru.

3. Z vykonaného dokazovania vyplynulo, že stavba bola dokončená a skolaudovaná v roku 1977. Prevádzkovú budovu, v ktorej sa nachádza aj trafostanica, previedol štát v rámci privatizácie národného majetku vo verejnej dražbe konanej 15. augusta 1991 do vlastníctva fyzickej osoby ([REDACTED]). Trafostanica sa od uvedeného okamihu nachádzala v cudzej nehnuteľnosti, pričom žalovaná svojou činnosťou naplňa požiadavku uspokojovania verejného záujmu, dodáva energiu a zabezpečuje jej prepravu v samotnej prevádzkovej budove a tiež pre obyvateľov sídliska Centrum vo Vrútkach. Podstatou sporu bola otázka existencie, resp. neexistencie vecného bremena v prospech žalovanej vo vzťahu k spomenutej trafostanici.

4. Okresný súd (v poradí prvým) rozsudkom sp. zn. 9C/18/2012 zo 7. novembra 2012 žalobu zamietol. Krajský súd v Žiline na odvolanie sťažovateľky uznesením sp. zn. 5Co/13/2013 z 28. mája 2013 rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie s odôvodnením, že závery prijaté okresným súdom sú predčasné a vychádzajú z neúplne zisteného skutkového stavu veci.

5. Okresný súd (v poradí druhým) rozsudkom z 18. decembra 2015 žalobu zamietol a žalovanej nepriznal náhradu trov konania s odôvodnením, že žalovaná nezasahuje do vlastníckeho práva sťažovateľky neoprávnene. Krajský súd na odvolanie sťažovateľky rozsudkom sp. zn. 5Co/74/2016 z 31. mája 2016 rozsudok okresného súdu potvrdil a žalovanej nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením sp. zn. 6Cdo/98/2017 z 31. januára 2019 dovolaniu sťažovateľky vyhovel, rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Úlohou krajského súdu bolo následne posúdiť vznik, určenie obsahu a rozsahu oprávnení žalovanej užívať trafostanicu v cudzej nehnuteľnosti.

7. Krajský súd viazaný právnym názorom najvyššieho súdu uznesením sp. zn. 5Co/71/2019 z 26. júla 2019 zrušil rozsudok okresného súdu, vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Okresný súd mal pri opakovanom rozhodovaní posúdiť nároky strán sporu podľa na vec priliehavých hmotnoprávných ustanovení. Po náleze ústavného súdu (sp. zn. I. ÚS 52/2020 zo 16. apríla 2020) krajský súd rozsudkom sp. zn. 5Co/81/2020 z 29. septembra 2020 rozsudok okresného súdu potvrdil, žalovanej priznal nárok na náhradu trov odvolacieho a dovolacieho konania v plnom rozsahu.

8. Najvyšší súd namietaným uznesením dovolanie sťažovateľky odmietol s odôvodnením, že v spore nebol uplatnený nárok z titulu náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva sťažovateľkou, preto predmetom dovolacieho prieskumu nemôže byť posudzované to, čo nebolo uplatnené v konaní pred súdmi nižších inštancií. Dovolanie sťažovateľky v časti, v ktorej namietala vady zmätočnosti [§ 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“)], odmietol podľa § 447 písm. c) CSP a v časti, ktorej sťažovateľka namietala nesprávne právne posúdenie veci [§ 421 ods. 1 písm. a) CSP], dovolanie odmietol podľa § 447 písm. f) CSP.

II.

9. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti namieta nesprávne právne posúdenie veci dovolacím súdom a neprimeranú dĺžku konania v trvaní viac ako 11 rokov. Argumentuje, že

i) najvyšší súd odmietol jej dovolanie bez relevantného odôvodnenia, neodpovedal na podstatný argument týkajúci sa vyhodnotenia právneho stavu v období medzi nadobudnutím nehnuteľnosti, uzavretím nájomnej zmluvy, skončením nájmu a pod., neposkytol odpoveď na to, že zákonným titulom na užívanie cudzej nehnuteľnosti nie je vedomosť o tom, že v prevádzkovej budove sa nachádza trafostanica, ale konkrétny zmluvný alebo zákonný titul, ktorý dosiaľ pomenovaný nebol, najvyšší súd neposkytol odpoveď na to, ako môže súčasne existovať k tej istej nehnuteľnosti a medzi tými istými účastníkmi tak vecné bremeno, ako aj nájomný vzťah, a ako sa uzavretím nájomnej zmluvy a skončením nájmu zmenila právna kvalifikácia vzťahu medzi stranami sporu, najvyšší súd rozhodol v rozpore so zaužívanou praxou ústavného súdu.

ii) pokiaľ ide o porušenie práva na ochranu majetku, uvádza, že absencia právne perfektného rozhodnutia obmedzuje jej vlastnícke právo nerušene vec užívať a nakladať s nehnuteľnosťou, ktorá jej patrí, ktorá má nepriaznivý majetkový dosah na pretrvávajúci stav. Rovnako je toho názoru, že dĺžka súdneho konania sa nepriaznivo podpíše aj na výške náhrady trov konania. Podľa názoru sťažovateľky jej naďalej vzniká škoda v podobe ušlého zisku za priestory užívané žalovanou.

iii) čo sa týka neprimeranej dĺžky súdneho konania, všeobecným súdom vytyka, že písomné vyhotovenie rozsudku krajského súdu jej bolo doručené až po 6 mesiacoch od rozhodnutia súdu. Podľa jej názoru všeobecné súdy boli v konaní nečinné a v konaní postupovali nesústredene. Vec nie je právne ani skutkovo náročná a jej správanie negatívne neovplyvnilo celkovú dĺžku namietaného konania. Ďalej uviedla, že existujúci právny stav ju významne obmedzuje ako vlastníka nehnuteľností aj pri stavebných úpravách a zmenách. Zanedbanie údržby zo strany žalovanej negatívne ovplyvňuje celú nehnuteľnosť sťažovateľky. Preto ústavný súd žiada, aby porušenie základných práv hodnotil nielen v súvislosti s namietaným uznesením najvyššieho súdu, ale aj v kontexte celkovej dĺžky namietaného konania.

III.

III.1. K namietanému porušeniu uplatnených práv postupom najvyššieho súdu:

10. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru, pozn.) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

11. Ústavný súd už rozhodol, že porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v kontexte ustanovenia § 124 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) predstavuje tzv. „iný zásah“ (I. ÚS 161/02, I. ÚS 6/03). Podstatou a cieľom práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je odstránenie stavu právnej neistoty. Ústavný súd preto poskytuje ochranu tomuto základnému právu len vtedy, ak bola na ústavnom súde uplatnená v čase, keď namietané porušenie uplatneného práva ešte mohlo trvať (I. ÚS 22/01, III. ÚS 389/2022).

Uvedený právny názor je akceptovaný aj judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) (rozsudok ESLP z 3. 3. 2009 vo veci Miroslav Mazurek proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 16970/05). Uvedená prax súvisí s podstatou uplatnených práv, ktorých cieľom je ochrana pred právnou neistotou vyvolanou nerozhodnutím spornej veci. V tejto súvislosti ústavný súd dodáva, že pod pojmom trvajúce súdne konanie je potrebné v zásade rozumieť konanie od jeho začatia do jeho právoplatného meritórneho skončenia. Právoplatnosťou meritórneho rozhodnutia nastáva nastolenie právnej istoty sťažovateľky vo veci samej.

12. Sťažovateľka včasnosť podania ústavnej sťažnosti proti postupu najvyššieho súdu odvodzuje od doručenia uznesenia najvyššieho súdu 16. augusta 2023 (str. 13, bod VII ústavnej sťažnosti). Ústavná sťažnosť sťažovateľky bola ústavnému súdu doručená 16. októbra 2023. Z uvedeného vyplýva, že v čase podania ústavnej sťažnosti bolo vo veci sťažovateľky nielen právoplatne rozhodnuté krajským (odvolacím) súdom, ale jej vec bola vybavená aj dovolacím súdom (porov. II. ÚS 250/2022). Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť sťažovateľky odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

13. Ústavný súd poznamenáva, že miera právnej neistoty sťažovateľky v dovolacom konaní je nepochybne nižšia, ako to je v prípade právnej neistoty v čase, keď vo veci nie je právoplatne rozhodnuté. Isteže aj v dovolacom konaní je nutné poskytnúť súdnu ochranu včasne, ale nejde už o primárnu rovinu včasnosti ochrany subjektívnych práv sťažovateľky (IV. ÚS 454/2022). Ústavný súd bol viazaný návrhom (§ 45 zákona o ústavnom súde), ktorý smeroval proti najvyššiemu súdu. Týmto uznesením preto nie je dotknutá možnosť domáhať sa obdobných práv proti tomu všeobecnému súdu, na ktorý dopadá imperatív včasného vybavenia veci aj v otázke výšky trov konania (rozsudok ESLP z 28. 6. 2016 vo veci Čičmanec proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 65302/11) so zohľadnením už raz rozhodnutej veci nálezom ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 52/2020 zo 16. apríla 2020 konštatujúcim porušenie práv sťažovateľky.

III.2. K namietanému porušeniu uplatnených práv namietaným uznesením najvyššieho súdu:

14. Argumentácia sťažovateľky smerovala aj k ústavnoprávnomu prieskumu namietaného uznesenia najvyššieho súdu. Úloha ústavného súdu pri rozhodovaní o sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie rozhodnutím súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie zákonov s ústavou alebo medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách najmä v tom smere, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené, či nie sú arbitrárne, resp. svojvoľné s priamym dopadom na niektoré zo základných ľudských práv (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05, I. ÚS 241/07).

15. Úlohou ochrany ústavnosti poskytovanej ústavným súdom nie je chrániť občana pred skutkovými omylmi všeobecných súdov, ale chrániť ho pred takými zásahmi do jeho práv, ktoré sú z ústavného hľadiska neospravedlňovateľné a neudržateľné (I. ÚS 17/01). Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy totiž vyplýva, že ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov (napr. I. ÚS 19/02).

16. Kompetencie ústavného súdu nenahrádzajú postupy a rozhodnutia všeobecných súdov a nepoužívajú sa na skúmanie tvrdenej nesprávnosti, pretože ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo vzťahu k všeobecným súdom. Postup v súdnom konaní, zisťovanie a hodnotenie skutkového

stavu, výklad iných než ústavných predpisov a ich aplikácia sú pri riešení konkrétnych prípadov záležitosťou všeobecných súdov. Ústavnému súdu preto neprislúcha posudzovať zákonnosť vydaných súdnych rozhodnutí za predpokladu, že nimi nebolo porušené ústavou zaručené právo či sloboda. Kritériom na rozhodovanie ústavného súdu musí byť najmä intenzita, akou malo byť zasiahnuté do ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou zaručených základných práv alebo slobôd, a v spojitosti s tým zistenie, že v okolnostiach prípadu ide o zásah, ktorý zjavne viedol k obmedzeniu, resp. odopretiu základných práv alebo slobôd (IV. ÚS 238/07, IV. ÚS 70/08).

17. Sťažovateľka ohľadom § 420 písm. f) CSP namietala porušenie práva na spravodlivý proces, ktorý mal spočívať v nezodpovedaní zásadných odvolacích argumentov a v nedostatočnom komplexnom posúdení vzťahov medzi stranami sporu v zmysle judikatúry. Ohľadom § 421 ods. 1 písm. a) CSP poukázala na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4MCdo/2/2014, z ktorého citovala jeho relevantnú časť „že zo žiadnych zákonných ustanovení nevyplýva povinnosť žalobcov znášať na svoj úkor plnenie verejnoprospešnej funkcie odporcu...“.

18. Všeobecné súdy z vykonaného dokazovania zistili, že stavba bola dokončená a skolaudovaná v roku 1977. Prevádzkovú budovu, v ktorej sa nachádza aj trafostanica, previedol štát v rámci privatizácie národného majetku podľa zákona č. 427/1990 Zb. o prevodoch vlastníctva štátu k niektorým veciam na právnické alebo fyzické osoby v znení neskorších predpisov vo verejnej dražbe konanej 15. augusta 1991 do vlastníctva fyzickej osoby (██████████). Trafostanica sa teda od uvedeného okamihu nachádzala v cudzej nehnuteľnosti, pričom žalovaná svojou činnosťou napĺňa požiadavku uspokojovania verejného záujmu spočívajúcu v dodávke energií a zabezpečovania jej prepravy v samotnej prevádzkovej budove a tiež pre obyvateľov sídliska Centrum vo Vrútkach. Určenie obsahu a rozsahu oprávnenia žalovanej bolo preto podľa všeobecných súdov potrebné posúdiť podľa zákona č. 79/1957 Zb. o výrobe, rozvoje a spotrebe elektriny (elektrizačný zákon) v znení účinnom do 1. júla 1998. Oprávnenia energetických podnikov a k tomu zodpovedajúce obmedzenia vlastníckeho práva boli tzv. zákonnými vecnými bremenami, ktoré sa nezapisovali do pozemkových kníh či katastra nehnuteľností a pôsobili automaticky *ex officio* (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6Cdo/98/2017 z 31. januára 2019). Najvyšší súd bol toho názoru, že v čase prevodu vlastníctva štátu na inú fyzickú osobu stavba trafostanice už bola postavená, a preto mala mať fyzická osoba, ktorá nadobudla nehnuteľnosť do vlastníctva na základe privatizácie štátneho majetku, ako aj sťažovateľka vedomosť, že v prevádzkovej budove sa nachádza trafostanica patriaca žalovanej. Sťažovateľka tak musela mať vedomosť, že trafostanica slúži na uspokojovanie verejného záujmu a že žalovanej priamo zo zákona vzniká oprávnenie prevádzkovať zariadenie trafostanice, vstupovať a vystupovať v rámci prevádzky na príchodové a príchodové cudzie nehnuteľnosti.

19. Najvyšší súd tak k dovolaciemu dôvodu sťažovateľky podľa § 420 písm. f) CSP uviedol, že odvolací súd bol viazaný právnym názorom dovolacieho súdu vysloveným v uznesení sp. zn. 6Cdo/98/2017 z 31. januára 2019, ako aj právnym názorom vysloveným ústavným súdom v náleze sp. zn. I. ÚS 52/2020 zo 16. apríla 2020, pričom dovolací súd v skutkových zisteniach nezistil žiadnu absenciu relevantných skutočností, argumentáciu odvolacieho súdu považoval za koherentnú a rozhodnutie za konzistentné, logické a presvedčivé.

20. Najvyšší súd k dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP uviedol, že predmetom sporu bola žaloba o vypratanie nehnuteľnosti podľa § 126 ods. 1 Občianskeho zákonníka,

ktorou sa sťažovateľka domáhala vypratania nebytového priestoru s výmerou 62,95 m² nachádzajúceho sa v prevádzkovej budove. Žaloba o vypratanie nehnuteľnosti slúži na ochranu vlastníka pozemku, na ktorom niekto iný neoprávnene umiestnil hnutel'ne veci alebo neoprávnene užíva. Sťažovateľke najvyšší súd ozrejmil, že konanie o náhrade za obmedzenie vlastníckeho práva z titulu nezákonného vecného bremena predstavuje úplne odlišné konanie ako konanie o žalobe o vypratanie nehnuteľnosti. Sťažovateľka v spore neuplatnila náhradový nárok z dôvodu obmedzenia vlastníckeho práva, preto nemôže byť podľa názoru najvyššieho súdu posudzované to, čo nebolo uplatnené v konaní pred súdmi nižšej inštancie (bod 42). Najvyšší súd v namietanom uznesení (bod 41) uviedol: „*Vecné bremeno vzniknuté na základe zákona predstavuje verejný zásah do vlastníckeho práva bez toho, aby vlastník dotknutej veci s takýmto zásahom musel vysloviť súhlas. Záonné vecné bremeno má osobitný charakter daný skutočnosťou, že vnika bez potreby vyjadrenia vôle dotknutého subjektu priamo a na základe zákonnej úpravy tak, že vlastník dotknutej veci je povinný niečo strpieť, niečoho sa zdržať alebo niečo konať. Uvedené obmedzenie vlastníckych práv je výrazom prevahy verejného záujmu, ktorý sa vzťahuje na určité zariadenie nad záujmom jednotlivca, a to bez toho, aby bol na takéto obmedzenie nutný súhlas vlastníka.*“

21. Vzhľadom na okolnosti prípadu preto nie sú v rozpore so základnými právami sťažovateľky skutkové a právne závery najvyššieho súdu. Z odôvodnenia namietaného uznesenia je zrejmé, ktoré skutkové tvrdenia strán považovali všeobecné súdy za rozhodné. Namietané uznesenie najvyššieho súdu dáva sťažovateľke jasnú odpoveď na to, že jej skutkové a právne námietky voči žalovanej a jej uplatnenému nároku nie sú dôvodné. Odôvodnenie namietaného uznesenia odpovedá na všetky podstatné tvrdenia a námietky sťažovateľky. Skutočnosť, že sťažovateľka sa s právnym názorom najvyššieho súdu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti namietaného uznesenia. Z ústavnoprávneho hľadiska preto niet dôvod, aby sa spochybňovali závery namietaného uznesenia, ktoré by odôvodňovali nezákonnosť alebo nesprávne zistený skutkový stav.

22. Ústavný súd dospel k záveru, že námietky sťažovateľky neodôvodňujú prijatie sťažnosti na ďalšie konanie ani v tejto časti, pretože sú zjavne neopodstatnené. Ustanovenie § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde dáva v záujme racionality a efektivity konania ústavnému súde právomoc posúdiť prijateľnosť návrhu predtým, než dospeje k záveru, že o návrhu rozhodne meritórne nálezom. Za zjavne neopodstatnenú považuje ústavný súd takú sťažnosť, keď uplatnené námietky nie sú spôsobilé spochybniť ústavnosť namietaného uznesenia. Ide o situácie, keď ústavnej sťažnosti chýba ústavnoprávna dimenzia. Tak je to aj v tomto prípade. Preto ústavný súd ústavnú sťažnosť v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietol.

23. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľky uvedenými v petite nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. januára 2024

Robert Šorl
predseda senátu